

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

SEY Suomen eläinsuojelu kiittää mahdollisuudesta lausua Ruokastrategiasta 2040.

On hyvä, että nykytilan kuvauksessa on huomioitu tuotantoeläinten lajityypillisen käyttäytymisen mahdollistamisen vaativan jatkuvaa huomioimista, parantamista ja seurantaa.

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

Suurempaa huomiota ansaitsisi se, että tuottajalle tulisi olla taloudellisesti kannattavaa panostaa eläinten hyvinvointiin yli lainsäädännön vaatimusten. Koska markkinat eivät nykyisin riittävästi palkitse tätä, maatalouspolitiikalla ja -tuilla voidaan vähentää eläinten hyvinvointiin panostamisen riskejä ja lisätä ennustettavuutta.

Ruuantuotannossa käytettävien eläinten määrän merkittävä vähentäminen ja eläinperäisten tuotteiden isompi kate tuottajalle ovat välttämättömiä askelia kohti kestävämpää ja eettisempää ruokajärjestelmää. Eläintuotantoa tulee kehittää laadun ehdoilla siten, että käytetään vähemmän, mutta laadukkaampia eläintuotteita. Tällöin voidaan taata tuottajalle reilu hinta tuotannostaan, vähentää tuotantoon käytettävien eläinten määrää ja taata näille eläimille korkea hyvinvoinnin taso. Lihan ja eläintuotteiden kulutuksen tulisi painottua kohtuullisuuteen ja korkeaan tuotantolaatuun.

Strategiassa tulisi huomioida voimakkaammin kotimaisen kasviproteiinin tuotannon kehittämisen ja tukemisen tarve, sillä se lisäisi Suomen omavaraisuutta ja huoltovarmuutta, parantaisi maatalojen kannattavuutta, hillitsisi kasvihuonepäästöjä ja palvelisi myös kansanterveyttä. Luken mukaan

Suomen kasviproteiinituotanto on nykyään vain 29 prosenttia suhteessa koko proteiinkulutukseemme, vaikka se voisi olla jopa 98 prosenttia (Luken selvitys 2025, Kasviproteiini kasvun tiellä). Tukipolitiikkaa olisi tärkeää suunnata vahvemmin kasvipohjaisen ruuantuotannon edistämiseen ja varmistaa, että kasvipohjaisia tuotteita kohdellaan verotuksessa ja tukijärjestelmissä vähintään tasapuolisesti.

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havainnot

Koska Suomi on korkeiden tuotantokustannusten maa, laadulla ja tuotantotavoilla on merkitystä elintarvikeviennissä. Tähän voisi sisältyä myös panostaminen eläinten hyvinvoinnin korkeaan tasoon.

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havainnot

Taloudellinen mahdollisuus ottaa eläinten hyvinvointi vahvasti huomioon lisää alan houkuttelevuutta nuorille ja uusille tuottajille.

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havainnot

Kiitämme, että eläinten hyvinvointi on nostettu strategiseksi tavoitteeksi. Reilu ja kestävä ruuantuotanto edellyttää, että eläinperäiset tuotteet tuotetaan korkeimpien hyvinvointistandardien mukaisesti. Eläinten hyvinvointiin panostaminen on myös kuluttajien toive. Suomalaisista 85 % toivoo, että tuotantoeläinten yleisestä hyvinvoinnista huolehdittaisiin maassamme nykyistä paremmin (Eurobarometri 2023).

Nykymuotoinen eläintuotanto ei turvaa eläinten riittävän hyvällä tasolla olevaa hyvinvointia, vaan useissa tapauksissa tuotantotavat estävät eläinten lajityypillisten käyttäytymistarpeiden toteutumista ja aiheuttavat eläimille sekä psyykkisiä että fyysisiä hyvinvointiongelmia. Voimassa oleva lainsäädäntö sallii poikkeuksia, joiden turvin eläimiä voidaan muun muassa pitää pitkiä aikoja paikalleen kytkettynä ja kasvattaa pienissä häkeissä. Tuotantoeläimen elinkaareen kuuluu useita vaiheita, kuten erilaisia pitopaikkoja ja -tapoja, kuljetuksia ja teurastus, joihin kaikkiin liittyy hyvinvoinnin kannalta haasteita. Näiden haasteiden tunnistaminen ja ratkaiseminen on keskeistä eläinten hyvinvoinnin kehittämisessä.

Eläinten hyvinvoinnin käsittely jää strategiassa ymmärrettävästi aika yleisluonnolliselle tasolle. Kiitämme, että mainittuna ovat kuitenkin lajityypilliset tarpeet, kuten mahdollisuus sosiaaliseen käyttäytymiseen ja riittävät tilat liikkumiseen. Ehdotamme tarkennettavan termiä vielä lajityypilliseksi _käyttäytymis_ tarpeiksi. Tämä on eläinten hyvinvoinnista puhuttaessa vakiintunut termi, jolla kuvataan sellaista käyttäytymistä, joka itsessään on tärkeä eläimen hyvinvoinnille. Jos tällainen tekeminen estetään, eläin turhautuu ja on altis kärsimykselle.

Pidämme tärkeänä, että kaikkien ruokaketjun toimijoiden vastuuta eläinten hyvinvoinnista vahvistetaan. Ehdotamme täsmennystä, että mahdollistetaan tuottajien panostaminen eläinten hyvinvoinnin parantamiseen. On olennaista, että hyvinvointiin panostaminen ei jää yksittäisten toimijoiden vastuulle, vaan sitä tuetaan johdonmukaisesti osana strategista kokonaisuutta.

On hyvä, että luonnoksessa on mainittu tarve huolehtia tehokkaasti eläintauti- ja hyvinvointiriskeistä tilakokojen kasvaessa. Jo nyt tilakoon kasvun vaikutus näkyy esimerkiksi siten, että lehmien laiduntaminen vähenee.

Ehdotamme lisäksi seuraavaa lisäystä: Suomi toimii aktiivisesti eläinten hyvinvoinnin kehittämisessä myös EU-tasolla.

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

Pidämme tärkeänä, että tieto liikkuu tiloilta viranomaisille ja päättäjille. Sen avulla voitaisiin seurata myös eläinten hyvinvointia ja sen kehittymistä erilaisten politiikkatoimien seurauksena.

Kuluttajat haluaisivat saada enemmän tietoa olosuhteista, joissa tuotantoeläimiä kasvatetaan (Eurobarometri 2023), joten on hienoa, että tämä on huomioitu strategiassa. Tuotantoelinkeinon, teollisuuden ja kaupan tulee sekä tarjota kuluttajille realistinen kuva eläinten hyvinvoinnista ja tuotantotavoista että mahdollisuus erottaa ja ostaa perustasoa korkeammin hyvinvointistandardien tuotettuja tuotteita.

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Kasvipohjaisen ruuan roolin vahvistaminen osana huoltovarmuutta kaipaa tässä osiossa huomiota. Luken mukaan Suomen kasviproteiinituotannon lisääminen voi parantaa sekä maatalouden kannattavuutta että Suomen huoltovarmuutta (Luken selvitys 2024: Kasviproteiini kasvun tiellä). Se parantaisi myös kasvi- ja eläinperäisen ruoan ja tuotantopanosten huoltovarmuutta.

Kasviproteiinien laajentuva tuotanto lisää ruokajärjestelmän monipuolisuutta ja iskunkestävyyttä, esimerkiksi eläintautiepidemioiden iskiessä.

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

Nurmipohjaisen kotieläintuotannon ohella olisi hyvä mainita, että Suomessa olisi potentiaalia kasvattaa proteiinikasvien tuotantoa niin, että ruoan proteiiniomavaraisuus olisi yli 100 % (Luken selvitys 2024: Kasviproteiini kasvun tiellä).

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

Ruoka- ja maatalouspolitiikka, joka mahdollistaa eläinten hyvinvointiin panostamisen tuottajalle, tuo kotieläintuotannolle sosiaalista hyväksyntää ja lisää tuottajien arvostusta yhteiskunnassa. Yhteiskunnallinen arvostus on keskeistä nuorten houkuttelemiseksi alalle.

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

Nurmipohjaisen kotieläintuotannon ohella olisi hyvä mainita, että Suomessa olisi potentiaalia kasvattaa proteiinikasvien tuotantoa niin, että ruoan proteiiniomavaraisuus olisi yli 100 % (Luken selvitys 2024: Kasviproteiini kasvun tiellä).

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Elintarvikejärjestelmän ympäristövaikutusten vähentämiseksi eläinperäisille proteiineille on etsittävä kestävämpiä vaihtoehtoja. Tuotantoeläinten määrää tulisi ohjata vähentymään erityisesti tuotannon muodoissa, joissa eläinten hyvinvointi toteutuu heikoimmin.

Soluviljely, joka saattaa vähentää sekä tuotantoon tarvittavien eläinten määrää että eläintuotannon ympäristövaikutuksia, on jäänyt tulevaisuuteen suuntautuvassa strategiassa vähäiselle huomiolle.

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

Ilmastovaikutusten huomioon ottaminen ei saa heikentää eläinten hyvinvointia. Ristiriitatilanteissa eläinmäärän vähentämisellä ja kasvipainotteisempaan ruuankulutukseen siirtymällä voidaan vähentää ruokajärjestelmän kasvihuonekaasupäästöjä.

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

Pidämme hyvänä etenkin strategian lausetta, että perinnebiotooppien määrää kasvatetaan. Laiduntavalle karjalle perinnebiotooppi tuo vaihtelua elinympäristöön ja edistää hyvinvointia. Tällä hetkellä suurin osa kotieläintuotteista tuotetaan teollisissa olosuhteissa, jotka eivät edistä

perinnebiotooppeja. Perinnemaisemien hoitoon riittäisi murto-osa nykyisestä nautamäärästä (Yliopisto-lehti 9/2019).

Luonnonvaraiset eläimet kärsivät, kun luonnonympäristöjä muutetaan laitumiksi ja yksipuoliseksi viljelymaaksi eläinten rehun kasvattamista varten. Kotieläintuotteiden kulutusta ja tuotantoa vähentämällä voidaan vapauttaa pinta-alaa luonnolle.

Eläintuotannon ei tulisi ylittää maan kantokykyä, vaan olla siihen sidoksissa. Tämä edellyttää ohjattua siirtymää intensiivisestä eläintuotannosta kohti kestävämpää elintarviketuotantoa, jossa on vähemmän eläimiä peltoalaa kohti, matalammat eläintiheydet ja korkeat hyvinvointistandardit. Sitra muotoilee asian näin: ”Eläinten määrä tulisi suhteuttaa paikalliseen kestäväan pellonkäyttöön ja kasvinravinteiden tarpeeseen ruokakasvien ja maan terveyttä parantavien rehukasvien viljelyssä” (Miten Suomeen rakennetaan kestävä ruokajärjestelmä? Ehdotuksia luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi vuoteen 2040 mennessä).

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

Kestävä maatalous toimii luonnon kantokyvyn rajoissa ja edistää alueellisesti tasapainoista tuotantoa. Eläintiheillä alueilla eläinmäärän vähentäminen ja karjattomilla alueilla tuotannon harkittu lisääminen esimerkiksi ravinnekierron tai luonnon monimuotoisuuden tukemiseksi edellyttävät pitkäjänteistä suunnittelua ja yhteistyötä läpi koko ruokaketjun.

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

-

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

Kulutuksen ohjaaminen kotimaisiin elintarvikkeisiin on tärkeää, tosin samalla tulisi huomioida myös kestävyys- ja vastuullisuuserot kotimaisen tuotannon sisällä.

Julkiset hankinnat ja ruokapalvelut, kuten kouluruokailun tarjonta, ovat helppoja keinoja, jolla voisi vaikuttaa kysynnän ja kotimaisen tuotannon ohjautumiseen kohti kestävämpiä tuotantotapoja,

kuten kasvipohjaisempaan ruokaan (myös osana sekaruokavalioita) tai korkean hyvinvoinnin tason eläintuotteisiin. Samalla julkishallinnon omat haitalliset vaikutukset luontoon ja hyvinvointiin vähenisivät. Tämän voisi nostaa strategiassa yhtenä yksinkertaisena keinona esille.

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havainnot

Toivoisimme strategiassa näkyvän vielä selkeämmin kasvipohjaisen ruuan kulutuksen lisäämisen, niin eläinten, ympäristön kuin kansanterveydenkin kannalta. Suomessa lihankulutus on lähes kolminkertaistunut 60 vuoden aikana, ja nykyisellään se ylittää ravitsemussuositukset moninkertaisesti.

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havainnot

-

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havainnot

Etenkin kouluruokailu on myös mahdollisuus opettaa lapsille ruuan alkuperästä, ruuan tuotannosta ja terveellisten, kestävien valintojen merkityksestä.

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havainnot lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Yksi edellytys eläinten hyvinvoinnin lisäämiselle on, että eläinten hyvinvointitutkimukseen ja tiedon siirtymiseen käytäntöön panostetaan.

4.2 Osaamiseen, oppimiseen, tutkimukseen ja muutoshalukkuuteen panostaminen

Kiitämme lauseesta ”Visio, joka innostaa katsomaan nykyjärjestelmän ulkopuolelle, synnyttää muutoshalua.”

4.3 Investointikyvyn vahvistaminen

Investoinneissa tulisi ottaa vahvasti huomioon myös eläinten hyvinvointi. Näin voidaan kestävästi, pitkäjänteisesti ja tehokkaasti ohjata tuotantoa eläinystävällisempään suuntaan.

4.5 Hallinto on aktiivinen mahdollistaja

Kestävämpiin tuotantotapoihin siirtymisessä tarvitaan sekä kansallisia että EU:n tukijärjestelmiä ja markkinoita, kuten julkisia hankintoja ja kuluttajatietoisuutta, joista jälkimmäinen on läpi strategian hyvin huomioitu.

Heräsi kysymys, ohjaavatko tulosperusteiset tukimallit tuotantoa eläinystävälliseen suuntaan. Eläinten hyvinvointiin panostaminen vaatii tuottajalta usein investointeja, mahdollisesti enemmän työtä ja maltillisempaa eläinten kasvua tai vähemmän kananmunia, mutta siitä huolimatta hyvinvointiin panostaminen ei näy tuottajan kukkarossa tällä hetkellä.

Toivoisimme täsmennystä: ”sitoutuminen _kestäviin_ investointeihin”.

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Kiitämme etenkin vision otsikosta ”Onnellisen ruuan maa” sekä lauseesta: ”Onnellisen ruuan maa tekee hyvää ihmisille, eläimille ja ympäristölle.” Mielestämme on tärkeää, että onnellisen ruuan maassa pyritään siihen, että myös ruoan tuotannossa käytettävien eläinten hyvinvointi on korkealla tasolla koko niiden elämän ajan aina eläinten kuolemaan saakka.

S. 7 toivomme lisättävän myös eläinten hyvinvoinnin visiolauseeseen: ” Suomen ruokajärjestelmä pysäyttää maatalousympäristön luontokadon sekä edistää luonnon monimuotoisuutta, tukee ihmisten _ja eläinten_ hyvinvointia sekä elinkeinojen kannattavuutta.”

Ruokastrategian positiivinen ja eteenpäin katsova ote vaikuttaa hyvältä.

Markkola Pihla
SEY Suomen eläinsuojelu - Pihla Markkola, asiantuntijatyön päällikkö